

XMIK2 Monopol, oligopol, monopolistická konkurence

Klíčová slova:

- **Předpoklady existence monopolu**
- **Maximalizace zisku**
- **Maximalizace celkových příjmů z prodeje produkce**
- **Maximalizace výstupu (maximalizace množství produkce)**
- **Neefektivnost monopolu, ztráty mrtvé váhy**
- **Monopolní síla, Lernerův index**
- **Charakteristické rysy oligopolního odvětví**
- **Cenové vůdcovství, paralelní tvorba cen, barometrická tvorba cen**
- **Charakteristické rysy monopolisticky konkurenčního odvětví**
- **Rovnováha monopolisticky konkurenční firmy v krátkém a v dlouhém období**

Úkoly:

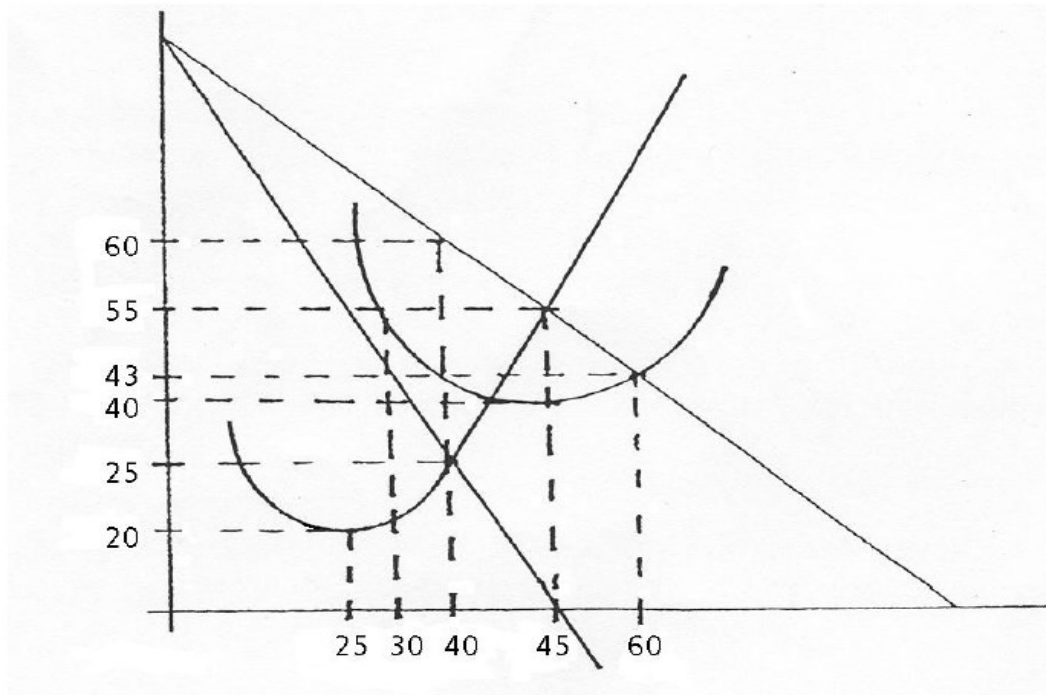
1. Charakterizujte nedokonale konkurenční tržní struktury – monopol, oligopol, monopolistickou
2. konkurenci.
3. Stručně popište podstatu neefektivností spojených s existencí monopolu.
4. Co jsou náklady mrtvé váhy? Jakým způsobem je lze snížit?
5. Má monopolní struktura nějaké přednosti?
6. Může nastat případ, kdy bude monopol ztrátový? Pokud ano, znázorněte graficky. Pokud ne, objasněte proč.

Příklady:

Příklad 1

Obrázek 9–1 představuje grafické znázornění situace monopolní firmy. Popište jednotlivé křivky a osy v níže uvedeném obrázku.

Obrázek 9–1

Jestliže je cílem monopolu **maximalizovat zisk**, vypočtete:

- monopolní cenu a rovnovážné množství,
- celkové příjmy monopolu,
- celkové náklady monopolu,
- hospodářský výsledek (tj. zisk nebo ztráta),
- Lernerův index.

Změní-li monopol svůj cíl a zaměří se na **maximalizaci celkových příjmů** z prodeje produkce, vypočtete:

- monopolní cenu a rovnovážné množství,
- celkové příjmy monopolu,
- celkové náklady monopolu,
- hospodářský výsledek,
- Lernerův index.

Pokud bude cílem monopolu maximalizace výstupu, vypočtete:

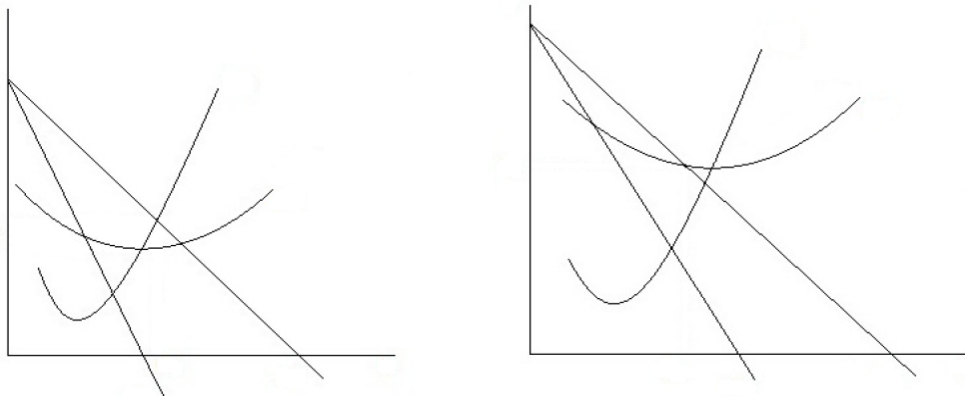
- monopolní cenu a rovnovážné množství,
- celkové příjmy monopolu,
- celkové náklady monopolu,
- hospodářský výsledek.

Příklad 2

9.11 Následující grafy v obrázku 9–2 znázorňují dvě různé situace monopolu.

- Popište osy a křivky v obou grafech.
- Jestliže chce regulátor odstranit (eventuálně na nejnižší možnou míru snížit) alokační neefektivnost monopolu, rozhodněte, zda má v těchto dvou případech přistoupit k regulaci podle průměrných nákladů či podle mezních nákladů. Do obrázků znázorněte vždy úroveň regulované ceny P_R a regulované množství Q_R a vyšrafujte plochu, znázorňující velikost hospodářského výsledku (zisku nebo ztráty).

Obrázek 9–2

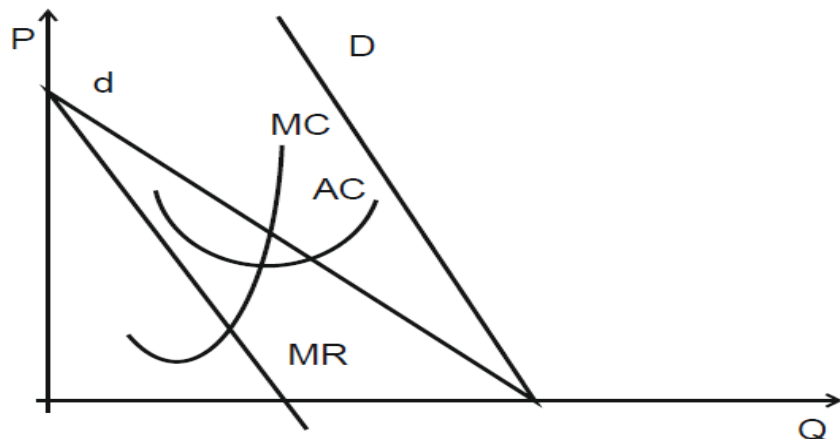

Příklad 3

Obrázek 10–1 popisuje situaci oligopolního odvětví, kde působí jedna dominantní firma a několik menších firem (konkurenční okraj, outsideri). Na svislé ose je znázorněna cena za jednotku produkce P , na vodorovné ose je množství produkce Q . Křivka d je křivkou poptávky po produkci dominantní firmy, křivka D je křivkou tržní poptávky po produkci celého odvětví. MC a AC jsou křivky mezních a průměrných nákladů dominantní firmy, křivka MR představuje křivku mezních příjmů dominantní firmy.

- Určete podmínku rovnováhy dominantní firmy maximalizující zisk.
- Vyznačete v grafu cenu a objem produkce dominantní firmy.
- Vyznačete v grafu cenu a objem produkce firem na konkurenčním okraji (tzv. outsiderů). Vyznačete také objem produkce, který bude celkově nabízen na daném oligopolním trhu.

Obrázek 10–1

Příklad 4

Graficky znázorněte situaci monopolisticky konkurenční restaurace maximalizující zisk, když víte, že průměrná cena jídla je 100 Kč, za tuto cenu restaurace ročně prodává 100 000 jídel, průměrné náklady na jedno jídlo při této úrovni výstupu jsou 70 Kč. Nachází se monopolisticky konkurenční odvětví v rovnováze?

Příklad 5

10.8 Cestovní kancelář se nachází v monopolisticky konkurenční tržní struktuře. Své zájezdy prodává v průměru za 4 000 korun za zájezd. Za tuto cenu prodá měsíčně okolo 150 zájezdů. Jejím cílem je maximalizace zisku. Průměrné náklady na jeden zájezd činí 3 800 korun, mezní náklady na úrovni rovnováhy dosahují 3 500 korun. Vypočtete celkové příjmy cestovní kanceláře, její celkové náklady, hospodářský výsledek (zisk nebo ztrátu) a Lernerův index.

Příklad 6

10.9 Známe tyto nákladové a příjmové funkce jedné monopolisticky konkurenční firmy. Fixní náklady $FC = 4\,000$ korun, průměrné variabilní náklady $AVC = 80 + 0,5q$, mezní náklady $MC = 80 + q$, poptávka po produkci dané firmy $P = 800 - q$, mezní příjem z prodeje produkce této firmy $MR = 800 - 2q$, kde q je objem produkce v tunách, náklady, příjmy a cena jsou uvedeny v korunách. Jestliže cílem firmy je maximalizace zisku, vypočtete:

- cenu a množství, které firma dodá na trh,
- celkové příjmy,
- celkové náklady,
- hospodářský výsledek (zisk nebo ztrátu),
- Lernerův index.

Příklad 7

9.9 V tabulce 9–1 je zadána poptávková funkce monopolu a funkce celkových nákladů. Množství produkce je v kusech, cena, náklady a příjmy v korunách. Dopočítejte chybějící údaje v tabulce a určete, jak velký objem produkce bude vyrábět monopol, který:

- maximalizuje zisk,
- maximalizuje celkový příjem,
- maximalizuje celkový výstup.
- Demonstrujte na základě vypočtených hodnot vztah mezi cenou, průměrnými příjmy z prodeje produkce a mezními příjmy.

Tabulka 9–1

Množství Q	Cena P	Celkový příjem TR	Mezní příjem MR	Celkové náklady TC	Mezní náklady MC
0	300			5 000	-
25	280			7 250	
50	260			8 500	
75	240			10 500	
100	220			13 000	
125	200			16 000	
150	180			19 500	
175	160			23 500	
200	140			28 000	

Příklad 8

10.10 Oligopolní tržní strukturu tvoří 5 firem, z toho jedna plní roli cenového vůdce (dominantní firma) a čtyři jsou přibližně stejně velké a tvoří tzv. konkurenční lem a přebírají cenu dominantní firmy. Působení dominantní firmy je popsáno následujícími funkcemi: mezní náklady $MC = 60 + 2q$, mezní příjem z prodeje produkce této firmy $MR = 600 - 4q$, poptávka po produkci dané firmy $P = 600 - 2q$, kde q je objem produkce dominantní firmy v hektolitrech. Tržní poptávka celého odvětví je dána rovnicí $P = 1600 - 4Q$, kde Q je celkový výstup odvětví v hektolitrech a P je cena jednoho hektolitru v korunách.

- Vypočtete cenu jednotky produkce (P) a množství produkce (q), které bude prodávat dominantní firma za situace, kdy bude maximalizovat zisk.
- Jak vysoká cena bude v celém odvětví, tj. jakou cenu převezmou menší firmy (tzv. konkurenční lem)?
- Jaký objem produkce (Q) se prodá na celém trhu (při dané tržní poptávce)?
- Kolik zboží dodají na trh všechny firmy z konkurenčního lemu? Jak velký objem produkce prodá každá z nich (předpokládejme, že zbývající část trhu je mezi ně rozdělena rovnoměrně)?
- Situaci znázorněte graficky.